

HRABROST POUČAVANJA

Parker J. Palmer: The Courage To Teach, Exploring the Ineer Landscape of a Teachers Life, 2007, San Francisco, U.S., Jossey-Bass Inc., 248 p.

Biti učitelj u današnjoj školi, na bilo kojoj razini obrazovanja, zahtijeva veliku hrabrost, traži stalno prepoznavanje vlastitih prednosti i priznavanje ograničenja te prihvaćanje različitosti studenata i kolega učitelja. Autor nas kroz svoje priče vodi na put upoznavanja života učitelja iz jedne druge perspektive - „unutarnjeg krajolika“ učitelja. Nekada davno, kada smo se odlučivali za svoj poziv, sigurno smo „ušli sa srcem,“ koji smo putem „izgubili“, a da ni sami nismo svjesni kada i kako. Ne smijemo zaboraviti da je osnovna zadaća svakog učitelja poučavanje i učenje. Pri tome naglašava da nije pitanje „što“ ćemo poučavati, niti „kako“ - koje su to metode i tehnike, niti „zašto“ - za koju svrhu ćemo nešto poučavati, već je najvažnije pitanje „tko“ – tko je onaj koga ćemo poučavati.

Parker J. Palmer je cijenjen pisac, predavač, učitelj, aktivist i doktor znanosti s University of California at Berkeley. Viši je suradnik u American Association for Higher Education te viši savjetnik u Fetzer Institute. Osmislio je i pokrenuo Teacher Formation Program for K-12 educators, za profesionalnu „obnovu“ nastavnika, administratora i savjetnika u javnim školama.

U knjizi *The Courage to Teach: Exploring the Ineer Landscape of a Teacher's Life*, Palmer prolazi kroz serije malih priča, budi, potiče razmišljanja, nastoji poduprijeti inicijativu i povjerenje, bez davanja savjeta, kroz nenametljive preporuke učiteljima.

Knjigu je izdala američka izdavačka kuća Jossey – Bass Inc., u seriji Education K-12 General, kao drugo nadopunjeno izdanje (The Tenth Anniversary Edition). Uz knjigu autor je dodao i CD: *A Conversation with Parker J. Palmer, Estrus Tucker and Marcy Jackson*, razgovor prijatelja i kolega koji zajedno rade u Center for Courage & Renewal, čiji je osnivač i sam Palmer. Autor i suradnici pričaju o svom radu u Centru u proteklih desetak godina, kroz koji su prošle tisuće učitelja, kojima je trebala pomoć u njihovom profesionalnom i osobnom razvoju. Parker i suradnici naglašavaju da njihov rad nije bio usredotočen na tehnike obrazovanja i školske reforme, već na „obnovu unutarnjeg krajolika“, bez obzira na dob učitelja ili razinu škola u kojima rade.

Prvo poglavlje, *Srce učitelja (The Heart of a Teacher: Identity and Integrity in Teaching)*; autor iznosi nekoliko činjenica. Ako se želimo razviti kao učitelji, moramo naučiti razgovarati jedni s drugima o našem unutarnjem životu, vlastitoj

osobnosti i cjelokupnosti. Identitet (osobnost) se nalazi u življenju vlastitog života i snagama koje čine život, dok se integritet (cjelokupnost) nalazi između snage kojom se koristimo i putova koji nas vode kroz cijeli život. Dobro poučavanje svakog učitelja proizlazi i iz tehnika kojima se koristimo u razredu. Vještina građenja veza između učitelja i studenata te njihova veza s predmetima poučavanja ovise više o metodama kojima se koristimo, nego o vlastitom povjerenju u svoje znanje. Učitelji trebaju biti spremni na „ranjivost“ i slabe točke u svom radu. Najbolje savjete primamo od naših mentora, a njihovo znanje i njihov pristup poučavanju s vremenom sami usvajamo.

Nakon ovakvog uvoda o identitetu i integritetu, u drugom poglavlju: *Kultura straha (A Culture of Fear: Education and the Disconnected Life)* govori o strahovima koje nosimo kao učitelji te strahovima samih studenata. Strah je snažno obilježje naše obrazovne kulture i naš „unutarnji krajolik“. Slijed strahova po Palmeru kod učitelja započinje u strahu od raznolikosti, vodi do straha od sukoba, zatim slijedi strah od gubitka identiteta, a završava strahom od izazova kod promjene vlastitih života. Svoje strahove učitelji donose među studente. Palmer se pita što je s osobnim strahovima studenata? Prirodno je da mladi vole učenje, saznavanje nečeg novog, ali se često događa da ne vole samu ideju škole i ograničenja, što dovodi do straha od škole. Studenti se boje osjećaja, izbjegavaju neugodna pitanja, imaju strah od nerazumijevanja, od izloženog vlastitog neznanja, predrasuda i promjena. Studenti izbjegavaju sukob sa učiteljima, pa se često kriju iza svojih knjiga i iza svoje šutnje. A da bi učitelji izbjegli sukobe sa studentima, skrivaju se iza svojih stolova i moći. Kada se spoji strah studenata i strah učitelja, nastava se zaustavlja. Da bi izbjegli međusobne strahove i sukobe, Palmer kaže da učitelji moraju slušati svoje studente, jer je „dobar učitelj“ onaj koji čuje zvukove svojih studenata i prije nego li sam progovori. Kakav je to strah koji učitelja čuva od struktura? To je strah od gubljenja posla, statusa, vlastite slike, strah da budeš bolji, da govoriš istinu. Ali strah može biti i pozitivan, važno ga je prepoznati, jer potiče obrazovanje, ohrabruje i tjera na promjene.

U trećem poglavlju: *Potpuno skriveni (The Hidden Wholeness: Paradox in Teaching and Learning)*, Palmer uvodi dva važna koncepta: paradoks (proturječja) i prostor. Paradokse karakterizira situacija kod poučavanja koja je često uzrok raznih vrsta strahova o kojima je bilo govora u drugom poglavlju. Palmer smatra da je sama priroda ljudskog bića paradoksalna, jer za svaki dar ili snagu koju imamo nalazimo odgovor u našim slabostima ili obavezama: „odvajamo“ srce od glave, činjenice od osjećaja, teoriju od prakse te poučavanje od učenja. Ako učitelj odabere naglasiti jednu stranu paradoksa više od druge, nastava postaje „beživotna“. Međutim, ako učitelj prihvati paradokse, bit će u mogućnosti dizajnirati učinkovit prostor za učenje i poučavanje. Pri tome treba koristiti šest paradoksa i tako strukturirati prostor: prostor bi trebao biti ograničen ali otvoren; prostor bi trebao biti gostoljubiv ali i „naplativ“; u prostor treba pustiti i glas pojedinca i glas grupe; prostor treba prihvatiti „male“ priče sudionika i „velike“ priče discipline i tradicije; prostor treba održati samoću unutar zajednice i puštati zvukove i odo-

bravanja zajednice koja ga okružuje; u prostor su dobro došla i tišina i govor. Iako Palmer podržava svih šest paradoksa, razvija samo jednu središnju ideju: paradoksalni prostor je mjesto gdje studenti „pronalaze“ svoj glas. Učenje se ne događa ako studenti nisu u mogućnosti izraziti svoje ideje, emocije, konfuzije, neznanja i predrasude. Zapravo, jedino gdje studenti mogu izgovoriti svoje misli, poučavanje ima priliku dogoditi se baš tamo. Učitelji koji su prihvatili paradokse razvijaju jednu vrstu potpunog skrivanja koji je neophodan da bi proživljavali trenutke kada u razredu stvari ne krenu baš dobro. Zato Palmer tvrdi da poučavati znači kreirati prostor unutar zajednice.

U četvrtom poglavlju: Razumijevanje u zajednici (Knowing in Community: Joined by the Grace of Great Things) Palmer skreće pozornost na dva koncepta: zajednica i „velike stvari“. Zajednica je temelj za poučavanje, učenje i saznavanje i ne predstavlja brigu o samome sebi. U zajednici je važan „povratak“ istine: znajući istinu, govori istinu. Naglašava postojanje četiri važna elementa: predmet znanja (podatci iz svakog područja); eksperti (osobe s iskustvom u svakom području); amateri (bez iskustva, pristrani, ovisi o ekspertima) i pregrade (važna točka prijenosa između predmeta i eksperta, eksperta i amatera, omogućavaju objektivno znanje i sprječavaju subjektivnost).

Kroz koncept zajednice Palmer predlaže tri modela (kao implikacije modela u praktičnoj pedagogiji) koji će potaknuti i unaprijediti misiju obrazovanja: terapijski (međuljudski odnosi), građanski (samo kolektiv u međuljudskim odnosima) i marketinški model (obrazovne institucije moraju unaprijediti svoje rezultate kroz jačanje odnosa među svim sastavnicama obrazovanja i biti puno odgovorniji u tome).

„Velike stvari“ su predmeti poučavanja oko kojih se formira zajednica: različitost, dvosmislenost, kreativni sukob, poštenje, poniznost i sloboda. A kako te „velike stvari“ nestaju? Najčešće oslabe, ako ne nestanu sve zajedno, kada slika zajednice kao forme obrazovanja učini više druženjem, vladavinom većine ili marketingom nego znanjem, učenjem i poučavanjem. Ali mogu nestati i intelektualnom ohološću pojedinaca u zajednici.

U petom poglavlju: Poučavanje u zajednici (Teaching in Community: A Subject - Centered Education), autor uvodi novi pojam „poučavanje usmjereno na predmet“. „Dobri učitelji“ poučavaju tako da napuštaju konvencionalnu pedagogiju temeljenu na pretpostavkama da jedino učitelj „zna“ istinu i da pedagogija usmjerena na studente pretpostavlja da standardi kvalitete proizlaze iz studentskih rasprava. Umjesto toga Palmer sugerira metodu usmjerenu na predmet (gdje je predmet „velika stvar“, centar razrednih briga). Zaokupljenost predmetom poučavanja daje poticaj da sam predmet, a ne učitelj, bude centar obrazovnog ciklusa. Ujedno naglašava da kao i samoobrazovanje, tako i kreiranje obrazovne zajednice nikada ne može biti oslobođeno tehnika obrazovanja. U takvoj nastavi učitelj je kreator: postavlja takva pitanja da studente uvodi u dijalog, slaže njihove komentare logičnim redoslijedom i dovodi ih do zajedničkog zaključka. „Dobar učitelj“

tako radi ako odustane od samozaštite vlastite autonomije i sebe učini ovisnim o svojim studentima kao što su i oni ovisni o svojim učiteljima.

U šestom poglavlju: Učenje u zajednici (Learning in Community: The Conversation of Colleagues) Palmer objašnjava kako se učitelji mogu razvijati u svojem zanimanju. Ne postoji formula kako biti dobar učitelj. Ako se kao učitelji želimo razvijati pomoću svoje prakse, moramo učiniti dvije stvari: istražiti svoj „unutarnji krajolik“ iz kojeg dolazi dobar učitelj i od svojih kolega iz zajednice saznati više o sebi i svom pozivu. Palmer kaže da poučavamo iza zatvorenih vrata, sami odvojeni od kolega. Takav rad je oslobođen i evaluacije. Radi toga sugerira da se kolege pozovu u razred, gdje mogu zajedno razgovarati o metodama poučavanja i o vlastitim problemima. Tada među sobom trebaju postavljati realna pitanja i očekivati realne odgovore koji će pružiti dobar uvid u nastavnu praksu i stavove: poučava li taj učitelj ozbiljno i staloženo kao što je govorio o sebi; kojim se metodama koristi u nastavi; kako taj učitelj utvrđuje i reagira na probleme u nastavi; uči li taj učitelj na grješcima u osmišljavanju i provođenju buduće nastave; je li taj učitelj spreman pomoći kolegama. Palmer uočava tri osnovna elementa za ohrabrenje u konverzaciji među kolegama: teme, pravila i vođe. Učitelji osim toga u svom radu ne trebaju zanemariti korištenje metafora kako bi time mogli „doskočiti“ kritičnim trenucima u razredu.

Sedmo poglavlje: Nema više podjela (Divided No More: Teaching from a Heart of Hope) vodi nas kroz praksu poučavanja i pitanja reforme obrazovanja. Palmer se pita je li moguće da su se ipak sjedinile dvije stvari: naš najbolji uvid u poučavanje i učenje s društvenim pravcem koji znači revitalizaciju obrazovanja. Palmer ipak zastupa pokret za bolje obrazovanje u četiri stavke: nema više podjela; za skladnu zajednicu; javno obrazovati; drukčije nagrade. Ističe tvrdnju: ako učitelj pronađe svoje mjesto u pokretu, tada ne postoji sukob između života u učenju i poučavanju i rada na reformi obrazovanja. Pravi pokret nije „igra za moć“, već stvarno učenje i poučavanje. Zbog svega toga, svijet je postao naš razred, a mogućnosti za učenje i poučavanje su svugdje oko nas.

U poglavlju: Završna riječ (Afterword : The New Professional: Education for Transformation) Palmer navodi da se ipak nešto promijenilo nakon što je prošlo desetak godina od završetka zadnjeg poglavlja prvog izdanja knjige: ne postoji idealan uzorak učitelja; promjene su postale vidljive, vjerodostojne i snažne; važnost „unutarnjeg krajolika“ učitelja i studenta je postao općeprihvaćen stav neophodan za razvoj ukupnog obrazovanja; mnoge reforme su prihvatile ideje iz prve knjige.

Courage to Teach je knjiga o životu, učenju i poučavanju, namijenjena učiteljima koji imaju „dobre“ i „loše“ dane. Podsjeća nas na motiv zašto smo postali učitelji „iz srca“. Predstavlja putokaz učiteljima i studentima u životu u zajednici, kao vrijedan materijal za vlastito učenje i usavršavanje.

Dijana Drandić